

โครงการป้องกันและควบคุมโรคธาลัสซีเมียแห่งประเทศไทย

20 ปี จาก อดีต สู่ ปัจจุบัน

แพทย์หญิงบุญเชียร ปานเสถียรกุล

กรมการแพทย์ ได้เริ่มดำเนินการจัดทำโครงการป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2528 โดยจัดทำเป็นโครงการ 15 โรคหนึ่งในจำนวนนั้นคือโครงการป้องกันและควบคุมโรคเลือด ได้จัดพิมพ์แบบเรียนด้วยตนเอง และคู่มือครู ส่งไปยังหน่วยงานต่างๆ ของกระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งต่อมาได้รับทุนสนับสนุนจากองค์การอนามัยโลก ดำเนินการประเมินสถานการณ์โรคเลือดในประเทศไทย โดยมีผู้เชี่ยวชาญโรคเลือดจากทั่วประเทศและผู้แทนจากกรมการแพทย์ กรมอนามัย กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ และทบวงมหาวิทยาลัยในขณะนั้น เข้าร่วมประชุมสัมมนาซึ่งได้จัดลำดับความสำคัญของโรคเลือดต่างๆ และได้จัดพิมพ์หนังสือสถานการณ์ปัจจุบัน และกลวิธีในการป้องกัน และควบคุมโรคเลือดในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.2532-2533 ในขณะเดียวกันได้ดำเนินการจัดทำโครงการป้องกันและควบคุมธาลัสซีเมีย และความพิการในเด็ก โดยได้รับทุนสนับสนุนจากองค์การช่วยเหลือเด็กสหประชาชาติ ดำเนินการจัดทำเครื่องมือคัดกรองโรคธาลัสซีเมีย และความพิการในเด็กในชุมชนและออกไปทดสอบรูปแบบการคัดกรองโรคธาลัสซีเมียและความพิการในเด็ก โดยมีสื่อคัดกรองที่ได้จัดเตรียมไว้ที่จังหวัดเชียงราย แพร่ เลย นครพนม และบุรีรัมย์ หลังจากนั้นได้พัฒนาหนังสือคู่มือการคัดกรองโรคธาลัสซีเมียความพิการในเด็ก หนังสือกระตุ้นพัฒนาการเด็กอายุ 0-5 ปี และหนังสือความพิการแต่กำเนิดการดำเนินการครั้งนี้โดยกรมการแพทย์ ไตรมของกองอนามัยครอบครัว กรมอนามัย

จากการดำเนินการที่ผ่านมาได้พัฒนารูปแบบการคัดกรอง โรคธาลัสซีเมีย และรูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคธาลัสซีเมียในชุมชนซึ่งได้ไปทดลองรูปแบบที่อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ระหว่างปี พ.ศ.2539-2544 และได้พิมพ์ผลการวิจัยครั้งนี้ ในวารสารจดหมายเหตุทางการแพทย์ 2546;86 (ฉบับพิเศษ 3) : S576-S582

การดำเนินการเพื่อทดสอบรูปแบบการป้องกันและ ควบคุมโรคธาลัสซีเมียในชุมชน

1. จัดทำหลักสูตรอบรมแพทย์พยาบาล นักวิชาการสาธารณสุข ให้เป็นครู ก.
2. จัดทำหลักสูตร อบรมเจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการ
3. จัดทำหลักสูตร อบรมเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย และครูสุขศึกษา กระทรวงศึกษาธิการเพื่อเป็นครู ข.
4. ดำเนินการฝึกอบรม ครู ก และเจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการ
5. สนับสนุนงบประมาณแก่จังหวัดให้ครู ก อบรม ครู ข ต่อไป

6. แนวทางการให้ประชาสัมพันธ์ แก่ประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย
7. แนวทางการให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ป่วยโรคธาลัสซีเมีย และบิดามารดาผู้ป่วย
8. แนวทางการวางแผนครอบครัวแก่บิดามารดาผู้ป่วยให้ได้ผล
9. ตรวจหญิงตั้งครรภ์และสามีในคลินิกฝากครรภ์และยุติการตั้งครรภ์ถ้าบุตรในครรภ์เป็นโรคธาลัสซีเมียชนิดสำคัญ
10. ประเมินผลโครงการป้องกันและควบคุมโรคธาลัสซีเมียรวมกับกองระบาดวิทยา

จากการประเมินผลโครงการพบว่าโครงการนี้สามารถป้องกันและควบคุมโรคธาลัสซีเมีย และได้ผลการวางแผนครอบครัวแบบชั่วคราวและถาวรได้ถึงร้อยละ 97.5 ซึ่งเป็นการลดอัตราการเกิดโรคได้ในระดับหนึ่ง และผู้ที่ป่วยโรคได้รับการดูแลที่ดีขึ้น

ในปี พ.ศ.2546-2548 ได้พัฒนาปรับปรุงรูปแบบการคัดกรองโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และครูสุขศึกษา และการตรวจเลือดทางห้องปฏิบัติการ และไปทดลองรูปแบบที่ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยเน้นที่การคัดกรองโรคในเด็ก การตรวจหญิงมีครรภ์และการให้คำปรึกษาแนะนำ

ในช่วงเวลาดังกล่าว ระหว่างปี พ.ศ.2539-2548 ได้ดำเนินการฝึกอบรมแพทย์ 437 คน พยาบาล 1,013 คน เพื่อเป็นครู ก เจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการ ทั่วประเทศ 664 คน เพื่อไปดำเนินการต่อในพื้นที่ และได้สนับสนุนงบประมาณแก่จังหวัดในการอบรมเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย และครูสุขศึกษา เพื่อให้เป็นครู ข จำนวน 8,318 คน ให้ความรู้เรื่องโรคธาลัสซีเมียแก่เด็กนักเรียน และประชาชนทั่วไป ให้เข้าใจถึงเรื่องทั่วไปของโรคนี้ การวินิจฉัย การรักษา การดูแลตนเองอย่างง่าย การให้คำปรึกษาแนะนำ และการวางแผนครอบครัว

สำนักงานประมาณได้เล็งเห็นความสำคัญในการป้องกัน และควบคุมโรคนี้ จึงได้สนับสนุนงบประมาณในการฝึกอบรมแก่แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการ เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย และครูสุขศึกษาอย่างต่อเนื่อง และการเตรียมความพร้อมในการเป็นสถาบันเครือข่ายพันธุกรรม

นอกจากนั้นกรมการแพทย์ โดยสถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินีร่วมกับมูลนิธิโรคโลหิตจางธาลัสซีเมียฯ จัดประชุมวิชาการธาลัสซีเมียแห่งชาติประจำปี พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2547 และกรมการแพทย์ได้ร่วมกับองค์การธาลัสซีเมียแห่งประเทศไทยและมูลนิธิโรคโลหิตจางธาลัสซีเมียฯ จัดประชุมธาลัสซีเมียนานาชาติ เรื่อง The 7th International Conference on Thalassemia and Hemoglobinopathies and The 9th International TIF Conference for Thalassemia Patients and Parents ที่โรงแรมอิมพีเรียลควีนปาร์คส์ ระหว่างวันที่ 31 พฤษภาคม-4 มิถุนายน 2542 จำนวน ผู้เข้าประชุมทั้งหมด 958 คน ประกอบด้วยชาวไทย 523 คน ชาวต่างประเทศ 435 คน